

AYAKKABILARDA MODEL ÇEŞİT VE ÖZELLİKLERİ

Model ayakkabının formudur. Mevsim sezonlarına göre yazlık ve kışlık modeller farklılık gösterir. Bu farklılık ayakkabıda kullanılan gereçte de görülmektedir. Yazın burnu, yanları, arkası ve/veya açık modelde ayakkabılar giyilirken, kışın bileğe, baldıra diz altı hatta diz üzerine çıkan kalın, sağlam ve dayanıklı gereçlerden yapılan ayakkabılar giyilmektedir. İster yazlık ister kışlık olsun tüm ayakkabılar modellerden oluşur. Model, üretim yöntemi ve ayakkabı parçalarının birleşme şekillerine göre isimler almaktadır. Örneğin; tek parçadan oluşan gova modeli veya maskaret, arka gamba gibi parçalardan oluşan parçalı gova modeli veya ayakkabının iç ve dış yüzündeki parçaların farklılık göstermesi ile yapılan asimetrik modeller sayılabilir. Ayrıca saya parçalarının dikim şekilleri de modelde fark yaratır. Yüz parçası gambanın üzerine veya altına dikildiğinde model değişmektedir (Somçağ, 2005).

Kişilerin sosyal pozisyonlarının farklılığı ve moda olgusu ayakkabı biçimlerini çeşitlendirmiştir. Giyimle ilgili her moda akımı ayakkabı biçimlerini etkilemiş, yenilikler ortaya çıkartmıştır. Ancak insanlığın uzun geçmişi ve gelirlerini artırmak isteyen işletmelerin her mevsim yeni modeller yaparak, önceden satılan modellerin demode olmalarını sağlama uğraşları sonucu bugüne kadar binlerce ayakkabı modeli piyasaya sunulmuştur (Kastan, 2007: 40).

Model: Ayakkabıyı oluşturan parçaları ve bu parçaların birbirleri ile birleşme şeklinin gösterilmesine “model” denilmektedir.

Modelist (modelci): Ayakkabı modelini tasarıma göre kalıp üzerine oturtan, modelin ıstampalarını ve serilendirmesini yapan kişidir.

Tasarım: Ayakkabının kâğıt üzerindeki resimsel çizimine denir.

Tasarımcı: Ayakkabının resmini çizen, renklendiren ve koleksiyon hazırlayan kişidir.

İstampa: Ayakkabı sayasını oluşturan parçaların kartondan hazırlanmış şablonlarıdır.

İstampa çıkarma: İlgili kalıbın profilini (standart form) çıkarmak ve bu profil üstüne istenilen modeli bazı ölçülerden yararlanarak çizmek, gerekli payları verip kartondan kesmek ve serilendirme işlemlerini kapsar.

Önemi

Ayakkabı üreten işletmeler yazlık ve kışlık olmak üzere yılda iki defa yeni modeller hazırlarlar. İşletmenin olanakları ve pazarlama politikasına bağlı olarak model sayısı değişir. Birkaç model yapan iş yerleri yanında 150- 200 modelden koleksiyon hazırlayan firmalara da rastlamak mümkündür. Özgün ve doğru ölçülere sahip ayakkabıların üretimi model sayesinde gerçekleşir. Üretilen ayakkabıların şeklinin, görünüşünün ve özelliklerinin her ayakkabıda standart olabilmesi için standart bir şeklin ve ölçülerin kullanılması gerekir.

Modelin Belirlenmesinde Dikkat Edilecek Hususlar

Modelin belirlenmesinde aşağıdaki maddelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir;

Cinsiyet: Erkek kadın ya da çocuk kim için yapılacağı belirlenmelidir.

Yaş: Yaşlı, genç vb. hangi yaş grubuna hitap ettiği göz önünde bulundurulmalıdır.

İklim: Ayakkabının satışa sunulacağı bölgenin iklimi düşünülmelidir.

Gelenek ve görenekler: Ayakkabının satılacağı halk kesiminin gelenek ve görenekleri düşünülmelidir.

Moda: Modelin yapılacağı yılın moda akımları ve trendler takip edilmelidir.

Cođrafi yapı: Bölgenin yapısı bilinmeli yani kırsal kesim, Őehir vb. bunların yanında bölge dağlık veya düz bir yapıya mı sahip bilinmelidir.

Fiyat: Modelin hangi fiyat aralığında olması gerektiği belirlenmelidir.

Sezonu: Yazlık, kışık, mevsimlik gibi kriterler düşünülmelidir.

Giyileceđi mekn: Gece ayakkabısı, günlük ayakkabı vb. durumlar dşnlmeli. Bu belirtilen hususlara göre tasarım yaptırılır veya kataloglardan yapılması düşünülen ayakkabı modeli belirlenir.

Üretim kolaylığı: Model belirlenirken üretim durumunu da düşünmek zorundadır.

TEMEL AYAKKABI MODELLERİ

Günümüzde modanın yönlendirmesi ile farklı ortamlarda giyilmek üzere çok çeşitli ayakkabı modeli yapılmaktadır. Fakat bu kadar çok model temel ayakkabı modellerinden yola çıkarak yapılmıŐtır.

• Gova

Kadın ayakkabı modeli olup ağız kısmı yüz orta noktasının altında kalmaktadır. Gova ayakkabının çok çeşitli versiyonları bulunmaktadır. Yüksek ökçeli olanlarına Dekolte de denilmektedir. Alçak ökçeli olanları Babet olarak bilinmektedir. Kapalı modelde olabileceği gibi burnu açık gova, arkası açık gova, yanları açık gova vb. gibi eŐitleri vardır. Tek veya birçok parçadan oluŐmakta ve farklı ağız biçimleri bulunmaktadır. ke ykseklieği ve ağız biçimleri günün modasına göre biçimlendirilir.

Öğrenci alıŐmaları

• Molyer

Ayakkabının en temel özelliği bağcıklar çıkarılınca her iki gambanın tam aılabilmesidir. Dil ve yüz bütün olabilir. zelliđi gambaların yüzün üzerine dikilmesidir. Erkek ve kadın hatta ocuk ayakkabılarında görülen bir modeldir. Dünya ayakkabı literatüründe Gibson veya Derby olarak bilinmektedir. Ancak daha çok bot tarzında yapılanlara Derby denilmektedir. Düz veya M tipi maskaretili, monk, körüklü, n ortası dikiŐli, kesiksiz, aynalı, maskaretili ve aynalı olarak çeŐitlendirilmiŐtir.

Öğrenci çalışması

- **Çarık**

Erkek ve bayan ayakkabılarında tercih edilen modellerdendir. Molyer gibi bağcıklıdır ancak gambalar molyerdeki gibi tam açılmaz ve dil dışarıya çıkarılamaz. Dil ayrı bir parça olarak sayaya alttan takılır. Molyer modelin aksine yüz parçası gambanın üstüne dikilmektedir. Dünya ayakkabıcılık dilinde Oxford adı ile bilinmekte ancak Fransesina adı da kullanılmaktadır. Yurdumuzda çarık denilmektedir. Yüz parçalarının şekli değiştirilerek maskaretili, maskaretsiz ve çok çeşitli modeli yapılmaktadır.

Öğrenci çalışması

- **Makosen**

Yüzü kapalı bileğe doğru yükselen bir model olup, Loafer, Timberland gibi çeşitleri vardır. Ülkemizde Rok olarak bilinen ayakkabının sayısı, burundan pençe kısmına bütün olarak kaplamasıdır. Resimde Makosen-Loafer model rok monte yapılmış ayakkabı görülmektedir.

Öğrenci çalışması

- **Sandalet**

Bilinen en eski ayakkabı modellerindendir. Açık bir ayakkabı olup ayağın hava almasını sağlar, özellikle kadın ve çocuklar tarafından tercih edilmektedir. Günün modasına göre çok çeşitli modellerde ve farklı ökçe yüksekliklerinde yapılmaktadır. Terlik de sandalete benzer burnu- arkası- yanları ve/veya açık ayakkabı çeşitidir.

Öğrenci çalışmaları

- **Spor**

Spor yaparken giymek için yapılmış olan ayakkabılardır. En önemli özelliği yumuşak, esnek ve çok rahat olmasıdır. Tabanlarına farklı spor dallarına göre özellikler yüklenmektedir. Çok çeşitli modellerde üretilmektedir.

Öğrenci çalışması

- **Günlük**

Konforlu, alçak ökçeli giyimi rahat özellikle çalışma yaşamında ve yaşlı insanlar tarafından tercih edilmektedir. Ökçe genelde feta olup düşük ponttur.

Öğrenci çalışması

- **Çizme**

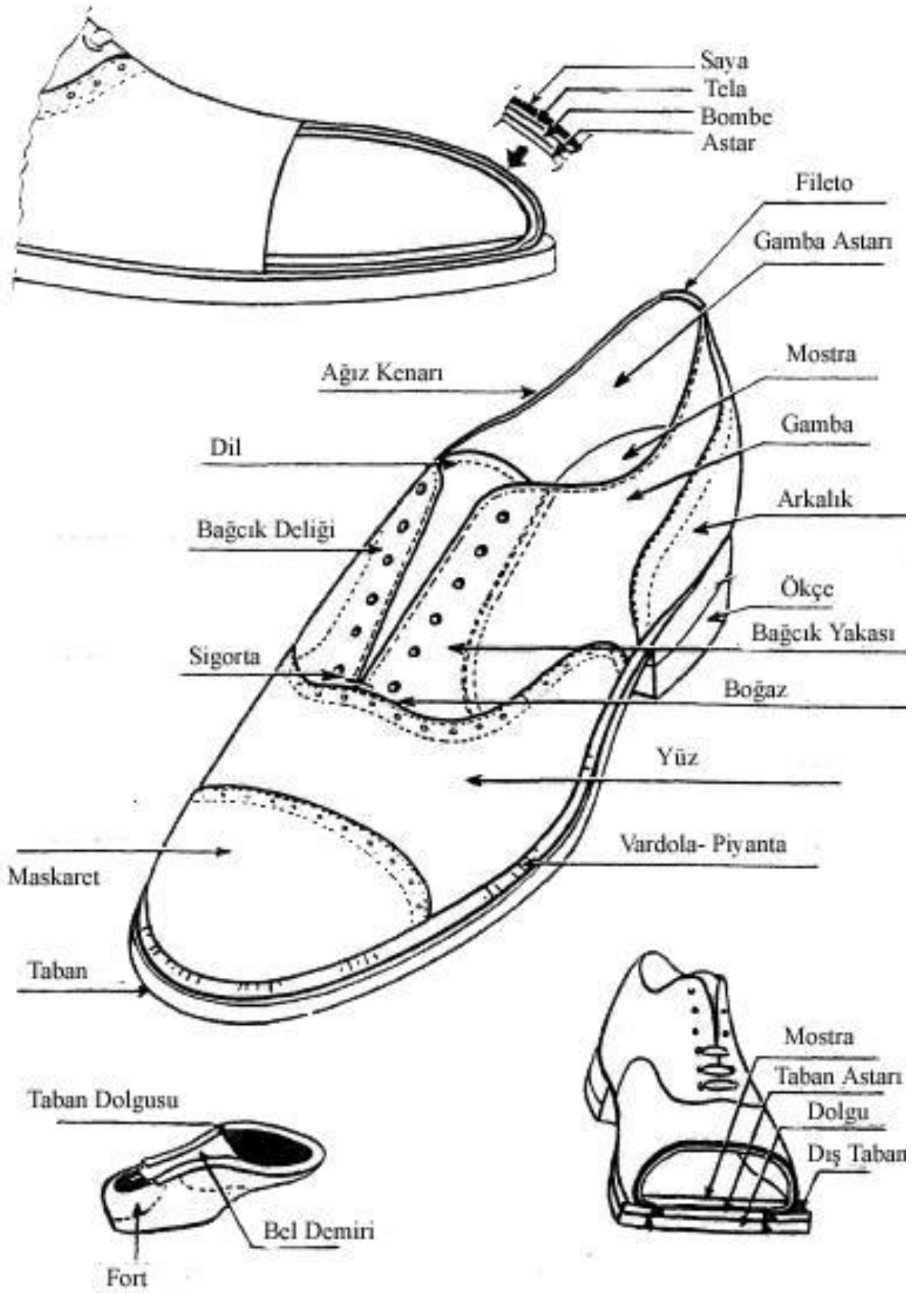
Soğuk ve yağışlı havalarda için kullanılan bilek, baldır, diz altı ve diz üstüne kadar konç yüksekliği olan bir ayakkabı çeşididir. Konç, diz altında veya daha yukarıda olursa çizme, diz altından daha aşağıda olursa da bot ismi ile bilinmektedir (Somçağ, 2005).

Öğrenci çalışması

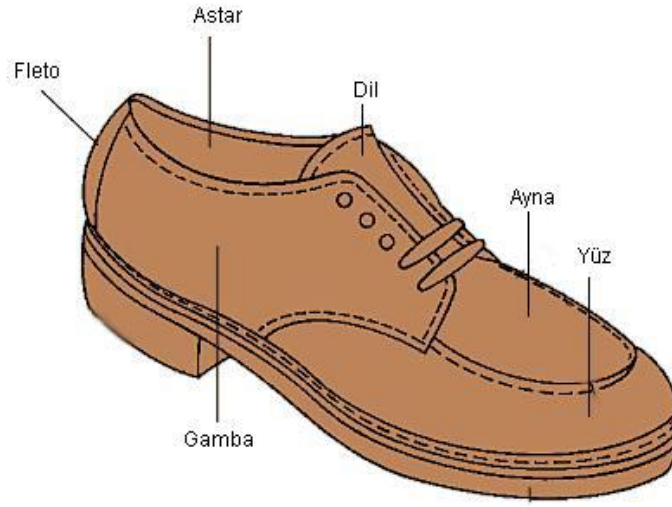
Ayakkabı İç ve Dış yapısında Bulunan Parçalarının İsimleri

Ayakkabı taban ve saya denilen temel iki bölümden oluşmakla birlikte ayrıntıya girildiğinde çok daha fazla bölümleri bulunmaktadır.

Ayakkabının parçaları

SAYA PARÇALARI

Saya: Ayakkabının taban elemanları dışında gövdeyi oluşturan, yüz, gamba ve fileto gibi parçaların (ön, arka ve yan parçalar) astarsız veya astarlanarak dikilmiş ve kalıba çekilebilecek duruma getirilmiş halidir. Başka bir deyişle; ayakkabının üst kısmına saya denir. Resimde saya örneği görülmektedir.

Molyer model saya

Sayada yer alan parçalar şunlardır:

Burun (maskaret): Ayakkabının giyildiğinde sayada öne gelen uç tarafıdır.

Ayna: Ayakkabının ön üst kısmını oluşturan yüze dikili parçadır.

Yüz: Maskaretli veya maskaretsiz, aynalı veya aynasız olarak yapılacak ayakkabının ön kısmını oluşturan saya parçasıdır.

Gamba (arka yan parçalar): Sayanın arka kısmını oluşturan ve yüzü tamamlayan parça veya parçalardır.

Dil: Ayakkabı bağlarının ayağı rahatsız etmemesini sağlar ve bağ altına rastlayan saya parçası olduğu gibi bağızsız ayakkabıda aynanın üst kısmına da aynı isim verilmektedir.

Fileto: Ayakkabının arka kısmında gambaların üstüne dikilen ve gambaların daha sağlam bir şekilde birbirini tutmasını ve arka kısma estetik bir görünüş vermesini sağlayan parçadır.

Arkalık (Fortluk): Filetonun daha büyük halidir. Bu parça farklı olarak gambaların üzerine bindirme işlemi ile tutturulur.

Kıyılık: Ayakkabının ağız kenarına estetik bir görünüş vermek ve ayakkabının ağız kenarının daha sağlam olması için yapılır. Genellikle fantezi türü ayakkabılarda yapılmaktadır.

Astar: Ayakkabının sayasında yüz parçalarının altında ayak ile temas eden kısma denir. Sayanın daha diri, sağlam ve sayanın ayağımıza temasını kolaylaştırmak için kullanılır. Genellikle üç parçadan oluşur. Bu parçalar yüz astarı, gamba astarı ve çoraplıktır. Çoraplık her modelde olmayabilir. Parçalar modele uygun olarak yapılır.

Taban: Ayakkabının burundan başlayarak ökçe arka ucuna kadar uzanan alt kısmıdır. Alt kısmı üç ana bölüme ayırmak gerekir Resimde örnek bir taban gösterilmiştir. Bu bölümler;

Ayakkabı tabanı

Pençe: Ayakkabının yere basan ön kısmı başka bir deyişle; burun ile mило arasındaki taban bölümüdür.

Kamara (Bel): Mило ile ökçe arası olup ayakkabı giyildiğinde ayakaltı boşluğuna karşı gelir ve ökçe önünden mило başına kadar uzanır.

Topuk (Ökçe altı): Ökçenin üstüne konulduğu, bel ile tabanın arkası arasındaki bölümdür. Tabanı köseleden yapılmış bazı ayakkabılarda ökçe altında conta adı verilen bir parça bulunur. Conta; taban köselenin ökçe altına gelen arka tamamlayıcı parçadır. Kösele tabanın ayakkabının boyuna uygun değil ökçenin kapatacağı kadar kısa kesilerek küçük parça köselelerle tamamlanmasının gayesi kösele maliyetini düşürmektir. Fakat conta koymak, üretim süresini uzatır. Bu bölümlerin yanında taban çeşitli parçalardan oluşmuştur. Bu parçalar;

Dış taban: Ayakkabının dıştan görünen kısmıdır. PVC, TPR, PU, EVA vb. gibi kimyasal ürünlerden dökülerek veya enjeksiyon yöntemi ile elde edilen hazır tabanlar olduğu gibi neolit tabakalarından veya doğal malzeme olan köseleden kesilerek de elde edilebilir. Kösele olan tabanlarda ayakkabının dış kenarına estetik bir görünüş kazandırmak için genellikle vardola yapıştırılır veya dikilir.

Ara taban: Ayağın ayakkabı içinde rahat bir pozisyonda durması için yumuşak malzemelerden üretilen parçadır. Dış taban ile taban astarının arasına yerleştirilir.

Taban astarı (iç taban): Mostranın altında bulunan sayanın montasının yapıldığı malzemedir. Ayakkabının bel kısmından eğilmesini engellemek için genellikle bel demiri ve fiber kapak ile desteklenir.

Mostra: Ayakkabının içinde ayağa temas eden ve taban astarının görünmesini engellemek için konulan parçadır. Mostranın altına ayağın kamara boşluğu kısmına kamara pedi konulması ayağımızı rahatlatır. Mostranın üstüne üretici firmayı belirten etiket yapıştırılır.

Ökçe (Topuk): Tabanın arka ayağın topuk kısmının altına gelen kısımdır. Hazır tabanlarda ökçe taban ile bütündür. Neolit veya kösele tabanlarda ökçe ayrı parçadır. Ağaç ve plastikten yapılmaktadır. Ökçeler aşınmayı önlemek ve darbeleri önlemek için ökçe kapağıyla desteklenir.

Bombe: Sayada yüz ile astar arasına yerleştirilen, ayakkabının burun formunun ve parmakların korunması amacıyla kullanılan parçaya bombe denmektedir.

Fort: Ayakkabının arka formun korunması ve ayak topuğunu desteklemesi için yine astar ile yüz arasına yerleştirilen parçaya fort denilmektedir (Megep, 2013).

Modeli oluşturan saya parçalarıdır. Bu nedenle parçaların, bulunduğu yerleri ve özellikleri bilinmeden model hazırlanması düşünülmemelidir.

KAYNAKLAR

Kastan, C. (2007). Ayakkabı Teknolojisi. Konya:2. Baskı

M.E. B Megep. (2011). Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi. Profil Çıkarma Modülü. Ankara.

M.E. B Megep. (2013). Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi. Ölçü Alma Modülü. Ankara.

Somçağ, H.(2005). AB. MEDA Projesi. Ayakkabı Eğitmenlerinin Eğitimi (2003-2005) Model Yapımı Ders Notları, İstanbul.

Somçağ, H. 2005-2015) Model Stampa Dersi öğrenci çalışmaları